

SACROSANCTUM CONCILIUM

KONSTITUTIONEN OM DEN HELIGA LITURGIN HÖGTIDLIGT PROMULGERAD AV HANS HELIGHET PÅVEN PAULUS VI DEN 4 DECEMBER 1963

INFÖRANDET

1. Detta heliga koncilium har flera mål i sikte: det önskar ge en allt större kraft åt de troendes kristna liv; att på ett bättre sätt anpassa de institutioner som är föremål för förändring till vår egen tids behov; att främja allt som kan främja enighet bland alla som tror på Kristus; att stärka allt som kan bidra till att kalla hela mänskligheten in i kyrkans familj. Konciliet anser därför att det finns särskilt starka skäl för att reformera och främja liturgin.

2. Ty liturgin, "genom vilken vårt återlösningsverk fullbordas",^[1] är framför allt i det gudomliga offret i eukaristin, det främsta medlet för de troende att i sina liv uttrycka och uppenbara för andra Kristi mysterium och den sanna kyrkans sanna natur. Det ligger i kyrkans väsen att hon är både mänsklig och gudomlig, synlig och ändå osynligt utrustad, ivrig att handla och ändå inriktad på kontemplation, närvarande i denna värld och ändå inte hemma i den. Och hon är allt detta på ett sådant sätt att det mänskliga i henne leds och underordnas det gudomliga, det synliga likaså det osynliga, handlingen till kontemplationen, och denna nuvarande värld till den stad som ännu skall komma, som vi söker. Samtidigt som liturgin dagligen bygger upp dem som är där inne till ett heligt tempel för Herren, till en boning för Gud i Anden,^[3] till ett moget mått av Kristi fullhet,^[4] stärker den samtidigt på ett underbart sätt deras kraft att predika Kristus och på så sätt visar ut kyrkan för dem som står utanför, som ett tecken som är upphöjt bland folken,^[5] under vilket de förskingrade barnen av Gud kan samlas ^[6], tills det finns en fårfålla och en herde ^[7].

3. Därför anser det heliga konciliet att följande principer för främjande och reformering av liturgin bör erinras om och att praktiska normer bör upprättas.

Bland dessa principer och normer finns det några som kan och bör tillämpas både på den romerska riten och även på alla andra riter. De praktiska normer som följer bör emellertid antas som tillämpliga endast på den romerska riten, med undantag för dem som enligt sakens natur även påverkar andra riter.

4. Slutligen, i trogen lydnad till traditionen, förklarar det heliga konciliet att den heliga Moder Kyrkan anser att alla lagligt erkända riter är av samma rätt och värdighet; att hon vill bevara dem i framtiden och vårda dem på alla sätt. Konciliet önskar också att riterna, där så är nödvändigt, noggrant revideras i ljuset av sund tradition och att de ges ny kraft för att möta den moderna tidens omständigheter och behov.

KAPITEL I

ALLMÄNNA PRINCIPER FÖR RESTAURERING OCH FRÄMJANDE AV DEN HELIGA LITURGIN

1. Den heliga liturgins karaktär och dess betydelse i kyrkans liv

5. Gud, som "vill att alla människor skall bli frälsta och komma till kunskap om sanningen" (1 Tim. 2:4), "som i forna tider talade till fäderna genom profeterna" (Hebr. 1:1), när tidens fullbordan hade kommit, sände sin Son, Ordet som blev kött, smord genom den helige Ande, att predika evangeliet för de fattiga, att bota de ångerfulla i hjärtat [8], att vara en "kroppslig och andlig medicin" [9], medlaren mellan Gud och människor [10]. Ty hans mänsklighet, förenad med Ordets person, var redskapet för vår frälsning. Därför, i Kristus, "framträdde det fullkomliga uppnåendet av vår försoning, och gudsdyrkans fullhet gavs till oss" [11].

Guds underbara gärningar bland Gamla testamentets folk var bara ett förspel till Herren Kristi verk med att återlösa mänskligheten och ge fullkomlig ära åt Gud. Han uppnådde sin uppgift huvudsakligen genom det påskmysterium som utgörs av hans välsignade lidande, uppståndelsen från de döda och den härliga himmelfärden, varigenom "han dog och förstörde vår död och när han uppstod gav han oss livet tillbaka" [12]. För det var från Kristi sida, när han sov dödens sömn på korset, som "hela kyrkans underbara sakrament utgick" [13].

6. Liksom Kristus sändes av Fadern, så sände han också apostlarna, uppfyllda av den helige Ande. Han gjorde detta för att de, genom att predika evangeliet för hela skapelsen [14], skulle kunna förkunna att Guds Son genom sin död och uppståndelse hade befriat oss från makt [15] och från döden och fört oss in i sin Faders rike. Hans avsikt var också att de skulle kunna utföra det frälsningsverk som de hade förkunnat genom offer och sakrament, kring vilket hela det liturgiska livet kretsar. Genom dopet kastas människorna in i Kristi påskmysterium: de dör med honom, begravs med honom och uppstår med honom. De tar emot adoptionens ande som söner "i vilka vi ropar: Abba, Fader" (Rom. 8:15), och blir på så sätt sanna tillbedjare som Fadern söker [17]. På samma sätt förkunnar de Herrens död tills han kommer, så ofta de äter Herrens måltid [18]. Av den anledningen, just på pingstdagen, när kyrkan framträdde inför världen, blev "de som tog emot Petrus ord" "döpta". Och "de fortsatte ståndaktigt i apostlarnas undervisning och i gemenskapen vid brödsbrytelsen och i bönerna. och prisa Gud och stå till förfogande för hela folket" (Apg 2:41-47). Från den stunden och framåt har kyrkan aldrig försummat att komma samman för att fira påskens mysterium: att läsa det "som fanns i alla skrifter som rör honom" (Luk 24:27), att fira eukaristin i vilken "segern och segern över hans död åter blir närvarande" [19] och samtidigt tacka "Gud för hans utesägliga gåva" (2 Kor. 9:15) i Kristus Jesus: "för att prisa hans härlighet" (Ef. 1:12), genom den Helige Andes kraft.

7. För att utföra ett så stort verk är Kristus alltid närvarande i sin kyrka, särskilt i hennes liturgiska firande. Han är närvarande i mässoffret, inte bara i sin tjänares person, "den som nu offerar genom prästernas tjänst, som tidigare offerade sig själv på korset" [20], utan särskilt under den eukaristiska gestalten. Genom sin kraft är han närvarande i sakramenten, så att när en människa döper, är det i själva verket Kristus själv som döper. Han är närvarande i sitt

ord, eftersom det är han själv som talar när de heliga skrifterna läses i kyrkan. Slutligen är han närvarande när kyrkan ber och sjunger, för han har lovat: "Där två eller tre är samlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem" (Matt 18:20).

Kristus förenar alltid kyrkan med sig själv i detta stora verk, varigenom Gud är fullkomligt förhårligad och människorna är helgade. Kyrkan är Hans älskade Brud som ropar till sin Herre och genom Honom frambär tillbedjan till den Evige Fadern.

Det är alltså med rätta att liturgin betraktas som ett utövande av Jesu Kristi prästerliga ämbete. I liturgin betecknas helgelsen av människan med tecken som är förnimbara för sinnena, och utförs på ett sätt som överensstämmer med vart och ett av dessa tecken; I liturgin förrättas hela den offentliga tillbedjan av Jesu Kristi mystiska kropp, det vill säga av huvudet och hans lemmar.

Av detta följer att varje liturgiskt firande, eftersom det är en handling av Kristus, prästen, och av hans kropp, som är kyrkan, är en helig handling som överträffar alla andra; Ingen annan av kyrkans handlingar kan mäta sig med dess effektivitet med samma titel och i samma grad.

8. I den jordiska liturgin får vi en försmak av den himmelska liturgi som firas i den heliga staden Jerusalem, dit vi färdas som pilgrimer, där Kristus sitter på Guds högra sida, en tjänare av det allra heligaste och av det sanna tabernaklet [22]; vi sjunger en hymn till Herrens ära med alla krigare i den himmelska hären; Vi vördar minnet av helgonen och hoppas på en viss del och gemenskap med dem. Vi väntar ivrigt på Frälsaren, vår Herre Jesus Kristus, tills han, vårt liv, ska framträda och vi också ska framträda med honom i härlighet.

9. Den heliga liturgin uttömmar inte hela kyrkans verksamhet. Innan människorna kan komma till liturgin måste de kallas till tro och omvändelse: "Hur skall de då åkalla honom som de ännu inte har trott på? Men hur skall de kunna tro honom som de inte har hört? Och hur skall de kunna höra om ingen predikar? Och hur skall människor kunna predika om de inte blir utsända?" (Rom 10:14-15).

Därför förkunnar kyrkan det glada budskapet om frälsning för dem som inte tror, så att alla människor kan lära känna den sanne Guden och Jesus Kristus som han har sänt, och för att de skall omvända sig från sina vägar och göra bot. Också för de troende måste kyrkan alltid predika tro och botgöring, hon måste förbereda dem för sakramenten, lära dem att hålla allt vad Kristus har befallt, och inbjuda dem till kärlekens, fromhetens och apostolatets alla gärningar. Ty alla dessa gärningar gör det klart att Kristi trogna, även om de inte är av denna världen, skall vara världens ljus och förhårliga Fadern inför människorna.

10. Icke desto mindre är liturgin den höjdpunkt mot vilken kyrkans verksamhet är riktad; Samtidigt är det dopfunten från vilken all hennes kraft flödar. Ty de apostoliska gärningarnas mål och ändamål är att alla som genom tro och dop görs till Guds söner skall komma tillsammans för att lovprisa Gud mitt i hans kyrka, för att delta i offret och för att äta Herrens nattvard.

Liturgin i sin tur förmår de troende, fyllda av "påsksakramenten", att bli "ett i helighet" [26]; den ber att "de i sina liv ska hålla fast vid det som de har förstått genom sin tro" [27]; Förnyelsen i eukaristin av förbundet mellan Herren och människan drar in de troende i Kristi

tvingande kärlek och sätter dem i brand. Från liturgin, och särskilt från eukaristin, som från en dopfont, utgjuts nåd över oss; Och helgandet av människorna i Kristus och förhärligandet av Gud, som alla andra aktiviteter i kyrkan är inriktade på som mot sitt mål, uppnås på det mest effektiva möjliga sätt.

11. Men för att liturgin skall kunna få full effekt är det nödvändigt att de troende kommer till den med rätt sinnelag, att deras sinnen är i samklang med deras röster och att de samarbetar med gudomlig nåd så att de inte tar emot den förgäves. Själaherdar måste därför inse att när liturgin firas, krävs det något mer än att bara följa de lagar som styr det giltiga och lagliga firandet; Det är också deras plikt att se till att de troende deltar fullt medvetna om vad de gör, aktivt engagerade i riten och berikade av dess effekter.

12. Men det andliga livet är inte begränsat till att bara delta i liturgin. Den kristne är verkligen kallad att be med sina bröder, men han måste också gå in i sin kammare för att be till Fadern, i hemlighet [29]; Än mer, enligt apostelns undervisning, bör han be oavbrutet [30]. Av samme apostel lär vi oss att vi alltid måste bära Jesu död i vår kropp, så att också Jesu liv kan uppenbaras i vår kroppsliga kropp. Det är därför vi ber Herren i mässoffret att han, genom att "ta emot det andliga offrets offer", ska forma oss åt sig "som en evig gåva" [32].

13. Det kristna folkets folkliga andakt är mycket lovvärd, förutsatt att den överensstämmer med kyrkans lagar och normer, framför allt när den är påbjuden av den apostoliska stolen.

Andakter som är specifika för enskilda kyrkor har också en särskild värdighet om de genomförs på uppdrag av biskoparna i enlighet med sedvänjor eller böcker som lagligen godkänts.

Men dessa andakter bör utformas så att de harmonierar med de liturgiska årtiderna, stämmer överens med den heliga liturgin, på något sätt härrör från den och leder folket till den, eftersom liturgin i själva verket till sin natur vida överträffar någon av dem.

II. Främjande av liturgisk undervisning och aktivt deltagande

14. Moder Kyrkan önskar innerligt att alla troende skall ledas till det fullt medvetna och aktiva deltagande i det liturgiska firandet som liturgins själva natur kräver. Ett sådant deltagande av det kristna folket som "ett utvalt släkte, ett konungsligt prästerskap, ett heligt folk, ett återlöst folk (1 Pet. 2:9; jfr 2:4-5), är deras rätt och plikt på grund av deras dop.

I restaureringen och främjandet av den heliga liturgin är detta fulla och aktiva deltagande av hela folket det mål som måste övervägas före allt annat; ty den är den primära och oundgängliga källan från vilken de troende skall hämta den sanna kristna anden; Och därför måste själaherdar nitiskt sträva efter att uppnå detta, genom den nödvändiga undervisningen, i allt sitt pastorala arbete.

Ändå skulle det vara meningslöst att hysa några förhoppningar om att förverkliga detta om inte prästerna själva först och främst blir grundligt genomsyrade av liturgins anda och kraft och åtar sig att undervisa om den. Det är därför mycket viktigt att man först och främst riktar

uppmärksamheten på prästerskapets liturgiska undervisning. Därför har det heliga rådet beslutat att anta följande:

15. Professorer som utnämns att undervisa i liturgi i seminarier, religiösa studiehögskolor och teologiska fakulteter måste få lämplig utbildning för sitt arbete vid institut som är specialiserade på detta ämne.

16. Studiet av den heliga liturgin skall räknas till de obligatoriska och viktigaste kurserna i seminarier och religiösa lärohus; Vid teologiska fakulteter skall den räknas till de viktigaste kurserna. Den ska läras ut utifrån dess teologiska, historiska, andliga, pastoral och juridiska aspekter. Dessutom måste andra bekännare, samtidigt som de strävar efter att förklara Kristi mysterium och frälsningshistorien ur den synvinkel som är lämplig för var och en av deras egna ämnen, ändå göra det på ett sätt som klart framhäver sambandet mellan deras ämnen och liturgin, liksom den enhet som ligger till grund för all prästerlig utbildning. Detta övervägande är särskilt viktigt för professorer i dogmatisk, andlig och pastoral teologi och för dem som studerar den heliga skrift.

17. I seminarier och ordenshus skall prästerna ges en liturgisk utbildning i sitt andliga liv. För att kunna göra detta behöver de rätt vägledning, så att de kan förstå de heliga riterna och helhjärtat delta i dem. Och de kommer också att behöva fira de heliga mysterierna personligen, liksom de populära andakterna som är genomsyrade av liturgins anda. Dessutom måste de lära sig att följa de liturgiska lagarna, så att livet i seminarier och ordenshus kan påverkas grundligt av liturgins anda.

18. Präster, både sekulära och religiösa, som redan arbetar i Herrens vingård ska på alla lämpliga sätt få hjälp att allt mer fullständigt förstå vad det är de gör när de utför heliga riter; De skall få hjälp att leva det liturgiska livet och att dela det med de troende som anförtratts i deras vård.

19. Med iver och tålmod måste själaherdar främja den liturgiska undervisningen av de troende, och även deras aktiva deltagande i liturgin både internt och externt, med hänsyn till deras ålder och tillstånd, deras livsstil och standard på den religiösa kulturen. Genom att göra så kommer pastorer att uppfylla en av de viktigaste uppgifterna för en trogen utdelare av Guds mysterier; Och i denna sak måste de leda sin hjord inte bara i ord utan också genom exempel.

20. Sändningar av de heliga riterna via radio och TV skall ske med diskretion och värdighet, under ledning och ledning av en lämplig person som utsetts för detta ämbete av biskoparna. Detta är särskilt viktigt när den gudstjänst som ska sändas är mässan.

III. Reformen av den heliga liturgin

21. För att det kristna folket med större säkerhet skall kunna hämta ett överflöd av nådegåvor från den heliga liturgin, vill den heliga Moder Kyrkan med stor omsorg ta itu med en allmän restaurering av själva liturgin. Ty liturgin består av oföränderliga element som är gudomligt instiftade och av element som kan förändras. Dessa inte bara kan, utan bör förändras med tiden, om de har lidit av intrång av något som inte är i harmoni med liturgins inre natur eller har blivit olämpliga för den.

I denna restaurering bör både texter och riter utformas så att de tydligare uttrycker de heliga ting som de betecknar; Det kristna folket bör, så långt det är möjligt, ges möjlighet att förstå dem med lätthet och att ta del av dem fullt ut, aktivt och som det anstår en gemenskap.

Därför fastställer det heliga rådet följande allmänna normer:

A) Allmänna normer

22. 1. Regleringen av den heliga liturgin beror helt och hållet på kyrkans auktoritet, det vill säga på den apostoliska stolen och, som lagarna kan bestämma, på biskopen.

2. I kraft av den makt som lagen ger tillhör regleringen av liturgin inom vissa definierade gränser också olika typer av behöriga territoriella organ av biskopar som lagligen har inrättats.

3. Därför får ingen annan, inte ens om han är präst, lägga till, ta bort eller ändra något i liturgin på egen hand.

23. Denna sunda tradition kan bevaras, och ändå förbli vägen öppen för legitima framsteg, och varje del av liturgin som skall revideras, skall alltid undersökas noggrant. Denna undersökning bör vara teologisk, historisk och pastoral. Även de allmänna lagar som styr liturgins struktur och innebörd måste studeras i samband med de erfarenheter som vunnits från de senaste liturgiska reformerna och från de påbud som tillåtits på olika håll. Slutligen får det inte finnas några innovationer om inte kyrkans bästa verkligen och säkert kräver dem. Och man måste se till att alla nya former som antas på något sätt växer organiskt från former som redan finns.

Så långt det är möjligt måste man noggrant undvika märkbara skillnader mellan de riter som används i intilliggande regioner.

24. Den heliga Skrift är av största betydelse i firandet av liturgin. Ty det är från Skriften som man läser och förklarar lektionerna i predikan, och man sjunger psalmer. Bönerna, kollekterna och de liturgiska sångerna är bibliska i sin inspiration och sin kraft, och det är från skrifterna som handlingar och tecken hämtar sin mening. För att uppnå restaurering, framsteg och anpassning av den heliga liturgin är det därför nödvändigt att främja den varma och levande kärlek till skriften som den vörnadsvärda traditionen av både östliga och västliga riter vittnar om.

25. De liturgiska böckerna skall revideras så snart som möjligt. Experter ska anställas för uppgiften, och biskopar ska rådfrågas från olika delar av världen.

B) Normer hämtade från liturgins hierarkiska och gemensamma karaktär

26. De liturgiska gudstjänsterna är inte privata tillställningar, utan är firandet av kyrkan, som är "enhetens sakrament", det vill säga det heliga folket som förenas och ordnas under sina biskopar [33]

Därför är de liturgiska gudstjänsterna till för hela kyrkan. de manifesterar den och har effekter på den; Men de berör de enskilda medlemmarna i kyrkan på olika sätt, beroende på deras olika rang, ämbete och faktiska deltagande.

27. Det bör understrykas att när riterna, i enlighet med deras specifika karaktär, föreskriver ett gemensamt firande där de troende är närvarande och aktivt deltar, är detta sätt att fira dem i möjligaste mån att föredra framför ett firande som är individuellt och kvasiprivat.

Detta gäller i synnerhet för mässfirandet och sakramentens utdelning, även om varje mässa i sig själv har en offentlig och social karaktär.

28. I det liturgiska firandet skall varje person, präst eller lekman, som har ett ämbete att utföra, utföra alla, men endast de delar som hör till hans ämbete genom ritens natur och liturgins principer.

29. Serverare, lektorer, kommentatorer och körmedlemmar har också en genuin liturgisk funktion. De bör därför fullgöra sitt ämbete med den uppriktiga fromhet och anständighet, som krävs av ett så upphöjt ämbete och som med rätta förväntas av dem av Guds folk.

Följaktligen måste de alla vara djupt genomsyrade av liturgins anda, var och en i sitt eget mått, och de måste utbildas för att utföra sina uppgifter på ett korrekt och ordnat sätt.

30. För att främja ett aktivt deltagande bör folket uppmuntras att delta genom acklamationer, svar, psalmodi, antifoner och sånger, såväl som genom handlingar, gester och kroppsliga attityder. Och vid de rätta tillfällena bör alla iakttä en vördnadsfull tystnad.

31. Revisionen av de liturgiska böckerna måste noggrant se till att rubrikerna tillhandahålls även för folkets delar.

32. Liturgin gör åtskillnad mellan personer i enlighet med deras liturgiska funktion och heliga ordnar, och det finns liturgiska lagar som föreskriver att civila myndigheter ska ges tillbörlig ära. Bortsett från dessa fall får inga särskilda hedersbetygelser ges i liturgin till några enskilda personer eller kategorier av personer, vare sig vid ceremonierna eller genom yttre uppvisning.

C) Normer som grundar sig på liturgins didaktiska och pastoral karaktär

33. Även om den heliga liturgin framför allt är en tillbedjan av det gudomliga Majestätet, innehåller den också mycket undervisning för de troende [34]. För i liturgin talar Gud till sitt folk och Kristus förkunnar fortfarande sitt evangelium. Och folket svarar Gud både med sång och bön.

Dessutom ber den bön som prästen, som presiderar över församlingen i Kristi person, riktar till Gud i hela det heliga folkets och alla närvarandes namn. Och de synliga tecken som liturgin använder för att beteckna osynliga gudomliga ting har valts ut av Kristus eller Kyrkan. Inte bara när man läser det "som är skrivet till vår undervisning" (Rom. 15:4), utan också när kyrkan ber eller sjunger eller agerar, får tron hos dem som deltar näring och deras sinnen lyfts upp till Gud, så att de kan erbjuda honom sin förnuftiga tjänst och i överflöd ta emot hans nåd.

Vid revisionen av liturgin bör därför följande allmänna normer iakttas:

34. Riterna bör kännetecknas av en ädel enkelhet; de ska vara korta, tydliga och obelastade av onödiga upprepningar; De bör ligga inom folkets fattningsförmåga och bör normalt sett inte kräva mycket förklaringar.

35. Att det intima sambandet mellan ord och riter kan framgå av liturgin:

1) I det heliga firandet skall det finnas mer läsning ur den heliga skriften, och det skall vara mer varierat och lämpligt.

2) Eftersom predikan är en del av den liturgiska gudstjänsten, är den bästa platsen för den att anges även i rubrikerna, så långt ritens karaktär tillåter; Predikotjänsten skall fullgöras med noggrannhet och trohet. Predikan bör dessutom i huvudsak hämta sitt innehåll från bibliska och liturgiska källor, och dess karaktär bör vara en förkunnelse av Guds underbara gärningar i frälsningens historia, Kristi mysterium, som alltid gjorts närvarande och verksamt inom oss, särskilt i liturgins firande.

3) Undervisning som är mer uttalat liturgisk bör också ges på olika sätt; Om det är nödvändigt bör korta direktiv som ska uttalas av prästen eller den tillbörlige prästen ges inom själva riterna. Men de bör endast inträffa vid de lämpligare tillfällena och vara i föreskrivna eller liknande ordalag.

4) Bibelgudstjänster bör uppmuntras, särskilt under vakorna vid de högtidligare högtiderna, på vissa vardagar i advent och fastan, och på söndagar och högtidsdagar. De är särskilt värda att berömma på platser där ingen präst finns tillgänglig; När det är så ska en diakon eller någon annan person som biskopen bemyndigat presidera över firandet.

36. 1. Eftersom särskild lag fortfarande är i kraft ska användningen av det latinska språket bevaras i de latinska riterna.

2. Men eftersom bruket av modersmålet, vare sig det är i mässan, sakramenten eller andra delar av liturgin, ofta kan vara till stor nytta för folket, kan gränserna för dess användning utvidgas. Detta kommer i första hand att gälla för läsningarna och direktiven, och för en del av bönerna och sångerna, i enlighet med de bestämmelser i denna fråga som kommer att fastställas separat i de följande kapitlen.

3. Med iakttagande av dessa normer ankommer det på den behöriga territoriella kyrkliga myndighet som nämns i artikel 22, 2 att avgöra om och i vilken utsträckning folkspråket ska användas. deras dekret skall godkännas, det vill säga bekräftas, av den apostoliska stolen. Och närhelst det synes påkallat, skall denna myndighet rådgöra med biskopar i grannregioner som har samma språk.

4. Översättningar från den latinska texten till det modersmål som är avsett att användas i liturgin måste godkännas av den behöriga territoriella kyrkliga myndighet som nämns ovan.

D) Normer för anpassning av liturgin till folkens kultur och traditioner

37. Inte ens i liturgin vill kyrkan påtvinga en stelbent enhetlighet i frågor som inte berör tron eller hela gemenskapens bästa. Snarare respekterar och fostrar hon de olika rasernas och folkens genialitet och talanger. Allt i dessa människors levnadssätt som inte är oupplösligt förenat med vidskepelse och villfarelse studerar hon med sympati och bevarar om möjligt intakt. Ibland tar hon faktiskt upp sådana saker i själva liturgin, så länge de harmonierar med dess sanna och autentiska anda.

38. Vid revideringen av de liturgiska böckerna skall också åtgärder vidtas för legitima variationer och anpassningar till olika grupper, regioner och folk, särskilt i missionsländer, under förutsättning att den romerska ritens väsentliga enhet bevaras. Och detta bör man ha i åtanke när man utarbetar riterna och utformar rubrikerna.

39. Inom de gränser som fastställs i de typiska utgåvorna av de liturgiska böckerna ankommer det på den behöriga territoriella kyrkliga myndigheten som nämns i artikel 22.2 att ange anpassningar, särskilt när det gäller förvaltningen av sakramenten, sakramenten, processionerna, det liturgiska språket, den sakrala musiken och konsterna, men i enlighet med de grundläggande normer som fastställs i denna konstitution.

40. På vissa platser och under vissa omständigheter är det emellertid nödvändigt med en ännu mer radikal anpassning av liturgin, och detta medför större svårigheter. Därför:

1) Den behöriga territoriella kyrkliga myndighet som nämns i artikel 22, 2 måste i denna fråga noggrant och försiktigt överväga vilka element från enskilda folks traditioner och kultur som lämpligen kan upptas i gudstjänsten. Anpassningar som bedöms vara nyttiga eller nödvändiga bör sedan underställas den apostoliska stolen, med vars samtycke de kan införas.

2) För att säkerställa att anpassningar kan göras med all den försiktighet som de kräver, kommer den apostoliska stolen att ge samma territoriella kyrkliga myndighet befogenhet att tillåta och leda, alltefter omständigheterna, de nödvändiga förberedande experimenten över en bestämd tidsperiod bland vissa grupper som är lämpade för ändamålet.

3) Eftersom liturgiska lagar ofta innebär särskilda svårigheter när det gäller anpassning, särskilt i missionsländer, måste män som är experter på dessa frågor anställas för att formulera dem.

e) Främjande av det liturgiska livet i stiftet och församlingen

41. Biskopen skall betraktas som överstepräst för sin hjord, från vilken hans trognas liv i Kristus på något sätt är härlett och beroende.

Därför bör alla högakta det liturgiska livet i stiftet som är centrerat kring biskopen, särskilt i hans katedralkyrka; De måste vara övertygade om att den främsta manifestationen av kyrkan består i att hela Guds heliga folk deltar fullt ut i detta liturgiska firande, särskilt i samma eukaristi, i en enda bön, vid ett altare, där biskopen presiderar omgiven av sitt prästkollegium och sina [tjänare](#).

42. Men eftersom det är omöjligt för biskopen att alltid och överallt presidera över hela hjorden i sin kyrka, kan han inte göra annat än att upprätta mindre grupperingar av de troende. Bland dessa äro församlingarna, som lokalt inrättas under en herde som träder i biskopens ställe, de viktigaste, ty på något sätt representerar de den synliga kyrka, som är upprättad över hela världen.

Och därför måste församlingens liturgiska liv och dess förhållande till biskopen främjas teoretiskt och praktiskt bland de troende och prästerskapet; Man måste också sträva efter att uppmuntra till en känsla av gemenskap inom församlingen, framför allt i det gemensamma firandet av söndagsmässan.

f) Främjandet av pastoral-liturgisk verksamhet

43. Ivern för att främja och återupprätta liturgin anses med rätta vara ett tecken på Guds försyns sinnelag i vår tid, som en rörelse av den Helige Ande i Hans Kyrka. Den är i dag ett utmärkande drag för kyrkans liv, ja, för hela den samtida religiösa tankegången och handlingen.

För att denna pastoral-liturgiska handling skall bli ännu mer kraftfull i kyrkan, förordnar det heliga konciliet:

44. Det är önskvärt att den behöriga territoriella kyrkliga myndighet som nämns i artikel 22.2 inrättar en liturgisk kommission som skall bistås av experter inom liturgisk vetenskap, sakral musik, konst och pastoral praxis. Så långt det är möjligt bör kommissionen bistås av någon form av institut för pastoral liturgi, bestående av personer som är framstående i dessa frågor, och inklusive lekmän när omständigheterna så kräver. Under ledning av den ovan nämnda territoriella kyrkliga myndigheten skall kommissionen reglera den pastoral-liturgiska verksamheten över hela territoriet och främja studier och nödvändiga experiment närhelst det är fråga om ändringar som skall föreslås för den apostoliska stolen.

45. Av samma skäl skall varje stift ha en kommission för den heliga liturgin under biskopens ledning, för att främja det liturgiska apostolatet.

Ibland kan det vara lämpligt att flera stift tillsammans bildar en enda kommission, som kan främja liturgin genom gemensamt samråd.

46. Vid sidan av den heliga liturgins uppdrag bör varje stift så långt det är möjligt ha kommissioner för sakral musik och sakral konst.

Dessa tre kommissioner måste arbeta i nära samarbete; I själva verket är det ofta bäst att slå samman de tre till en enda kommission.

KAPITEL II

EUKARISTINS HELIGASTE MYSTERIUM

47. Vid den sista måltiden, den natt då Han blev förrådd, instiftade vår Frälsare det eukaristiska offret av Hans kropp och blod. Han gjorde detta för att föreviga korsets offer genom århundradena tills han skulle komma tillbaka, och för att på så sätt anförtro sin älskade brudgum, kyrkan, ett minnesmärke över hans död och uppståndelse: ett kärlekens sakrament, ett tecken på enhet, ett kärlekens band [36], en påskmåltid där Kristus äts. Sinnet fylls av nåd och ett löfte om framtida härlighet ges till oss [37].

48. Kyrkan önskar därför innerligt att Kristi trogna, när de är närvarande vid detta trons mysterium, inte ska vara där som främlingar eller tysta åskådare; Tvärtom, genom en god förståelse av riterna och bönerna bör de delta i den heliga handlingen medvetna om vad de gör, med hängivenhet och fullt samarbete. De bör undervisas genom Guds ord och få näring vid bordet som utgör Herrens kropp. de borde tacka Gud; genom att offra det Obefläckade Offret, inte bara genom prästens händer, utan också med honom, bör de också lära sig att offra sig själva; Genom Kristus, Medlaren, bör de dag för dag dras in i en allt fullkomligare förening med Gud och med varandra, så att Gud slutligen kan vara allt i alla.

49. Av denna anledning har det heliga konciliet, med tanke på de mässor som firas med de troendes hjälp, särskilt på söndagar och plikthögtider, utfärdat följande dekret för att mässoffret, även i de rituella formerna för dess firande, skall bli pastoralt effektivt i högsta grad.

50. Mässans rit skall revideras på ett sådant sätt att den inneboende karaktären och syftet med dess olika delar, liksom sambandet mellan dem, kan framträda tydligare, och så att de troendes fromma och aktiva deltagande lättare kan uppnås.

För detta ändamål skall riterna förenklas och vederbörlig omsorg skall iakttas för att bevara deras innehåll; Element som med tiden kom att dupliceras, eller lades till med endast liten fördel, ska nu kasseras; Andra element, som lidit skada genom historiens tillfälligheter, skall nu återställas till den kraft de hade under de heliga fädernas dagar, på det sätt som kan synas nyttigt eller nödvändigt.

51. Bibelns skatter skall öppnas upp mer överdådigt, så att rikare mat kan ges till de troende vid Guds ords bord. På så sätt kommer en mer representativ del av de heliga skrifterna att läsas upp för folket under loppet av ett bestämt antal år.

52. Genom predikan utläggs trons mysterier och det kristna livets vägledande principer ur den heliga texten under det liturgiska året. Predikan bör därför värderas högt som en del av själva liturgin; Faktum är att vid de mässor som firas med folkets hjälp på söndagar och plikthögtider, bör det inte utelämnas utom av allvarliga skäl.

53. Särskilt på söndagar och pliktdagar skall man efter evangeliet och predikan återinföra "den gemensamma bönen" eller "de troendes bön". Genom denna bön, i vilken folket skall delta, kommer man att be för den heliga kyrkan, för de borgerliga myndigheterna, för dem som förtrycks av olika behov, för hela mänskligheten och för hela världens [frälsning](#).

54. I mässor som firas med folket kan deras modersmål tilldelas en lämplig plats. Detta skall i första hand gälla läsningarna och "den gemensamma bönen", men också, som de lokala förhållandena kan tillåter, de delar som tillhör folket, i enlighet med den norm som fastställts i artikel 36 i denna konstitution.

Icke desto mindre bör åtgärder vidtas så att de troende också kan säga eller sjunga tillsammans på latin de delar av den ordinarie mässan som hör till dem.

Och överallt där en mer omfattande användning av modersmålet inom mässan visar sig önskvärd, skall de regler som fastställts i artikel 40 i denna konstitution följas.

55. Den mer fullkomliga formen av deltagande i mässan, varigenom de troende efter prästens kommunion tar emot Herrens kropp från samma offer, är starkt rekommenderad.

De dogmatiska principer som fastställdes av konciliet i Trent förblir intakta^[40], kan kommunion av båda slagen beviljas när biskoparna anser det lämpligt, inte bara till präster och ordensfolk, utan också till lekmän, i fall som skall avgöras av den apostoliska stolen, som till exempel till de nyligen vigda i mässan för deras heliga vigning, till de nyligen bekännande i mässan i deras religiösa bekännelse, och till de nydöpta i mässan som följer på deras dop.

56. De två delar som i viss mening ingår i mässan, nämligen ordets liturgi och den eukaristiska liturgin, är så nära förbundna med varandra att de bara utgör en enda gudstjänstakt. Följaktligen uppmanar denna heliga synod starkt själaherdar att när de undervisar de troende, lär de enträget dem att ta sin del i hela mässan, särskilt på söndagar och plikthögtider.

57. 1. Koncelebration, varigenom prästadömetts enhet kommer till uttryck på ett lämpligt sätt, har förblivit i bruk i kyrkan både i öst och i väst. Av denna anledning har det ansetts lämpligt för rådet att utsträcka tillståndet för firande till följande fall:

1.

- a) på torsdagen under nattvarden, inte bara vid krismats mässa, utan också vid kvällsmässan.
- b) vid mässor under koncilier, biskopskonferenser och synoder;
- c) vid mässan för att välsigna en abbot.

2. Dessutom, med tillstånd av den ordinarie, som det tillhör att avgöra om koncelebration är lämpligt:

- a) vid den konventuella mässan och vid den huvudsakliga mässan i kyrkorna när de troendes behov inte kräver att alla tillgängliga präster ska fira individuellt;
- b) vid mässor som firas vid alla slags prästmöten, oavsett om prästerna är sekulära präster eller ordensfolk.

2.

1. Regleringen av koncelebreringsdisciplinen i stiftet gäller emellertid biskopen.

2. Icke desto mindre skall varje präst alltid behålla sin rätt att fira mässan individuellt, dock inte samtidigt i samma kyrka som en koncelebrerad mässa, inte heller på torsdagen i nattvarden.

58. En ny ritit för koncelebration skall utarbetas och införas i det påvliga och i det romerska missalet.

KAPITEL III

DE ANDRA SAKRAMENTEN OCH SAKRAMENTEN

59. Syftet med sakramenten är att helga människorna, att bygga upp Kristi kropp och slutligen att tillbe Gud; eftersom de är tecken som de också instruerar. De förutsätter inte bara tro, utan genom ord och föremål när, stärker och uttrycker de den också. Det är därför de kallas "trons sakrament". De skänker förvisso nåd, men dessutom gör själva firandet av dem de trofasta benägna att ta emot denna nåd på ett fruktbart sätt, att tillbe Gud på rätt sätt och att utöva kärlek.

Det är därför av största vikt att de troende lätt förstår de sakramentala tecknen och med stor iver besöker de sakrament, som instiftats för att ge näring åt det kristna livet.

60. Den Heliga Moder Kyrkan har dessutom instiftat sakramentalier. Dessa är heliga tecken som har en likhet med sakramenten: de betecknar verkningar, särskilt av andligt slag, som uppnås genom kyrkans förbön. Genom dem är människorna benägna att ta emot sakramentens huvudsakliga verkan, och olika tillfällen i livet blir heliga.

61. För välsinnade medlemmar av de troende helgar alltså sakramentens och sakramentens liturgi nästan varje händelse i deras liv; De får tillträde till den gudomliga nådens ström som flödar ur lidandets, dödens och Kristi uppståndelses påskmysterium, den dopfunt ur vilken alla sakrament och sakramenten hämtar sin kraft. Det finns knappast något rätt bruk av materiella ting som inte på detta sätt kan inriktas på människornas helgande och lovprisning av Gud.

62. Men med tidens gång har det smugit sig in i sakramentens och sakramentens riter vissa drag som har gjort deras natur och syfte långt ifrån klart för dagens människor; Därför har vissa förändringar blivit nödvändiga för att anpassa dem till vår egen tids behov. Av denna anledning förordnar det heliga rådet följande angående deras revision.

63. På grund av att modersmålet används i förvaltningen av sakramenten och sakramenten ofta kan vara till stor hjälp för folket, måste detta bruk utvidgas i enlighet med följande normer:

a) Det folkliga språket kan användas vid förrättningen av sakramenten och sakramenten, i enlighet med normen i artikel 36.

b) I harmoni med den nya upplagan av den romerska ritualen skall särskilda ritualer utan dröjsmål förberedas av den behöriga territoriella kyrkliga myndighet som nämns i artikel 22,

2 i denna konstitution. Dessa ritualer, som skall anpassas, även när det gäller det språk som används, till de olika regionernas behov, skall granskas av den apostoliska stolen och sedan införas i de regioner för vilka de har förberetts. Men vid utarbetandet av dessa ritualer eller särskilda samlingar av riter skall man inte utelämna de instruktioner som föregår de enskilda riterna, vare sig de är pastorala och rubrikala eller om de har en särskild social betydelse.

64. Katekumenatet för vuxna, som består av flera olika steg, ska restaureras och tas i bruk efter den lokala ordinaries gottfinnande. Med detta menas att katekumenatets tid, som är avsedd som en period av lämplig undervisning, kan helgas genom heliga riter som ska firas med successiva tidsintervaller.

65. I missionsländer finner man att vissa av folken redan använder sig av initiationsriter. Element från dessa, när de kan anpassas till kristen ritual, kan tillåtas tillsammans med dem som redan finns i den kristna traditionen, enligt den norm som fastställs i artiklarna 37-40 i denna konstitution.

66. Båda riterna för dop av vuxna ska revideras: inte bara den enklare riten, utan också den mer högtidliga, som måste ta hänsyn till det återställda katekumenatet. En särskild mäsas "för dopets förläning" skall införas i det romerska missalet.

67. Riten för dop av spädbarn skall revideras, och den bör anpassas till den omständigheten, att de som skall döpas i själva verket är spädbarn. Föräldrarnas och faddrarnas roller, och även deras plikter, bör framhävas tydligare i själva riten.

68. Dopriten bör innehålla varianter, som kan användas efter den lokala ordinarins gottfinnande, för tillfällen då ett mycket stort antal ska döpas tillsammans. Dessutom skall en kortare rit utarbetas, särskilt för missionsländer, att användas av kateketer, men också av de troende i allmänhet när det är fara för döden, och varken präst eller diakon finns att tillgå.

69. I stället för den rit som kallas "Ordningen för att tillhandahålla det som utelämnades vid dopet av ett spädbarn" ska en ny rit utarbetas. Detta borde på ett mer passande och tydligt sätt visa att barnet, som döpts genom den korta riten, redan har tagits emot i kyrkan.

Och en ny rit ska utarbetas för nyomvända som redan har blivit giltigt döpta; Det bör ange att de nu har rätt till gemenskap med kyrkan.

70. Förutom under påsktiden kan dopvatten välsignas inom själva dopriten genom en godkänd kortare formel.

71. Konfirmationsriten skall revideras, och den intima förbindelse, som detta sakrament har med hela den kristna initiationen, skall framträda tydligare; Av den anledningen är det passande att kandidaterna förnyar sina doplöften strax innan de konfirmeras.

Bekräftelse kan ges inom mässan när det är lämpligt; När den riten ges utanför mässan bör den inledas med en formel som ska utarbetas för detta ändamål.

72. Riten och formlerna för botens sakrament skall revideras så att de tydligare uttrycker både sakramentets karaktär och verkan.

73. "Extrem smörjelse", som också och mer passande kan kallas "smörjelse av de sjuka", är inte ett sakrament endast för dem som är i dödsögonblicket. Så snart någon av de trofasta börjar sväva i livsfara på grund av sjukdom eller ålderdom, har därför den rätta tiden för honom att ta emot detta sakrament helt visst redan kommit.

74. Förutom de särskilda riterna för smörjelse av de sjuka och för viaticum, skall en kontinuerlig rit förberedas enligt vilken den sjuke blir smord efter att han har avlagt sin bekännelse och innan han tar emot viaticum.

75. Antalet smörjelser skall anpassas till tillfället, och de böner som hör till smörjelseriten skall revideras så att de motsvarar de olika förhållandena för de sjuka som tar emot nattvarden.

76. Både ceremonierna och texterna i vigningsriterna ska revideras. Det tal som biskopen håller i början av varje ordination eller vigning kan vara på modersmålet.

När en biskop vigs får alla närvarande biskopar utföra handpåläggning.

77. Den vigselrit som nu finns i den romerska ritualen ska revideras och berikas på ett sådant sätt att sakramentets nåd tydligare betecknas och makarnas plikter lärs ut.

"Om några regioner har för vana att använda andra lovvärda seder och ceremonier vid firandet av äktenskapets sakrament, önskar den heliga synoden uppriktigt att dessa med alla medel bibehålls" [\[41\]](#).

Dessutom är den behöriga territoriella kyrkliga myndighet som nämns i artiklarna 22 och 52 i denna konstitution fri att utarbeta sin egen rit som är anpassad till platsens och folkets sedvänjor, i enlighet med bestämmelserna i artikel 63. Men riten måste alltid överensstämma med den lag som prästen som assisterar vid vigseln måste be om och få samtycke från de kontrahenterna.

78. Äktenskapet skall normalt firas i mässan, efter läsningen av evangeliet och predikan, och före "de troendes bön". Bönen för bruden, vederbörligen ändrad för att påminna båda makarna om deras lika skyldighet att förbli varandra trogna, kan läsas på modersmålet.

Men om äktenskapets sakrament firas vid sidan av mässan, skall brevet och evangeliet från bröllopsmässan läsas i början av riten, och välsignelsen skall alltid ges till makarna.

79. De sakramentala orden skall genomgå en revision som tar hänsyn till den grundläggande principen om att göra det möjligt för de troende att delta på ett intelligent, aktivt och enkelt sätt; Vi måste också ta hänsyn till omständigheterna i vår egen tid. När ritualerna revideras, som föreskrivs i artikel 63, kan också nya sakramentalier läggas till när behovet av dessa blir uppenbart.

De reserverade välsignelserna skall vara mycket få; Reservationer ska vara till förmån för biskopar eller ordinarie.

Det bör föreskrivas att vissa sakramentalier, åtminstone under särskilda omständigheter och efter ordinarie personers gottfinnande, kan förrättas av kvalificerade lekmän.

80. Den rit för vigning av jungfrur som för närvarande finns i den romerska påven ska revideras.

Dessutom ska en rit för religiös bekännelse och förnyelse av löften utarbetas för att uppnå större enhet, nykterhet och värdighet. Bortsett från undantag i vissa lagar bör denna rit antas av dem som avlägger sin bekännelse eller förnyar sina löften inom mässan.

Religiös bekännelse bör företrädesvis avläggas inom ramen för mässan.

81. Begravningsriten för de döda bör tydligare uttrycka den kristna dödens påskkaraktär och bör bättre motsvara de omständigheter och traditioner som finns i olika regioner. Detta gäller även för den liturgiska färg som ska användas.

82. Riten för begravning av spädbarn ska revideras, och en särskild mässa för tillfället ska tillhandahållas.

KAPITEL IV

DET GUDOMLIGA ÄMBETET

83. Kristus Jesus, överstepräst för det nya och eviga förbundet, antog mänsklig natur och införde i denna jordiska landsflykt den hymn som sjungs i alla tider i himlens salar. Han förenar hela mänskligheten med sig själv och förknippar den med sin egen sång av gudomlig lovsång.

För han fortsätter sitt prästerliga arbete genom sin kyrkas förmedling, som oavbrutet är engagerad i att lovprisa Herren och be för hela världens frälsning. Hon gör detta inte bara genom att fira eukaristin, utan också på andra sätt, särskilt genom att be den gudomliga tjänsten.

84. Enligt tradition som går tillbaka till tidig kristen tid är det gudomliga ämbetet utformat så att hela dagen och natten helgas genom Guds lov. Därför, när denna underbara lovsång rätteligen framförs av präster och andra, som är utsedda för detta ändamål genom kyrkans förordning, eller genom att de troende ber tillsammans med prästen i den godkända formen, då är det verkligen brudens röst riktad till sin brudgum. Det är just den bön som Kristus själv, tillsammans med sin kropp, riktar till Fadern.

85. Var och en som utför denna tjänst uppfyller alltså inte bara en av kyrkans plikter, utan har också del i den största äran av Kristi brudgum, ty genom att frambära dessa lovprisningar till Gud står de inför Guds tron i kyrkans namn, sin moders namn.

86. Präster som är engagerade i den heliga pastoral tjänsten kommer att lovsjunga timmarna med större iver ju livligare de inser att de måste lyssna till Paulus uppmaning: "Be utan uppehåll" (1 Tess. 5:11). Ty det arbete som de arbetar med kommer inte att åstadkomma något och inte bära frukt utom genom Herrens kraft, som sade: "Utan mig kan ni ingenting göra" (Joh 15:5). Det var därför apostlarna, som insatte diakoner, sade: "Vi vill ägna oss åt bön och åt ordets tjänst" (Apg 6:4).

81. För att det gudomliga ämbetet skall kunna bes bättnare och mer fullkomligt under rådande omständigheter, vare sig det sker av präster eller av andra medlemmar i kyrkan, har det heliga konciliet, som fortsätter den återställelse som redan så lyckligt påbörjats av den apostoliska stolen, funnit det lämpligt att förordna följande om den romerska ritens ämbete.

88. Eftersom ämbetets syfte är att helga dagen, ska den traditionella ordningsföljden av timmarna återställas så att de återigen kan vara genuint relaterade till den tid på dagen då de bes, så långt det är möjligt. Dessutom kommer det att bli nödvändigt att ta hänsyn till de moderna förhållanden under vilka det dagliga livet måste levas, särskilt för dem som är kallade att arbeta i apostoliska verk.

89. Vid en översyn av myndigheten ska därför följande normer iakttas:

a) Enligt den vördnadsvärda traditionen i den universella kyrkan är lovsång som morgonbön och vesper som aftonbön de två gångjärn på vilka det dagliga ämbetet vänder; Därför bör de betraktas som de viktigaste timmarna och ska firas som sådana.

b) En kompline skall utformas så att den blir en lämplig bön för dagens slut.

c) Den timme som är känd som Matins, även om den bör behålla karaktären av nattlig lovsång när den firas i kör, ska anpassas så att den kan reciteras när som helst på dagen; Den ska bestå av färre psalmer och längre läsningar.

d) Timmen för Prime ska undertryckas.

e) I kören skall timmarna för Terce, Sext och None iakttas. Men utanför kören kommer det att vara lagligt att välja vilken som helst av dessa tre, beroende på respektive tid på dagen.

90. Det gudomliga ämbetet, eftersom det är kyrkans offentliga bön, är en källa till fromhet och näring för personlig bön. Och därför uppmanas präster och alla andra som deltar i det gudomliga ämbetet uppriktigt i Herren att ställa in sina sinnen till sina röster när de ber det. För att bättnare uppnå detta, bör de vidta åtgärder för att förbättra sin förståelse av liturgin och Bibeln, särskilt av psalmerna.

Vid revisionen av det romerska ämbetet skall dess gamla och vördnadsvärda skatter anpassas så, att alla dem, till vilka de överlämnas, i större utsträckning och lättare kunna dra nytta av dem.

91. För att det verkligen skall vara möjligt att i praktiken iaktta de timmar som föreslås i artikel 89, skall psalmerna inte längre delas ut under en vecka, utan under en längre tidsperiod.

Arbetet med att revidera Psaltaren, som redan har påbörjats med glädje, skall avslutas så snart som möjligt och skall ta hänsyn till det kristna latinets stil, det liturgiska bruket av psalmer, även när de sjungs, och den latinska kyrkans hela tradition.

92. Beträffande läsningarna skall följande iakttas: a) Läsningar ur den heliga skrift skall arrangeras så att Guds ords rikedomar blir lättillgängliga i större mängd.

b) Läsningar som är utdrag ur fädernas, doktorernas och de kyrkliga författarnas verk skall väljas ut på ett bättre sätt.

c) Berättelserna om martyrskapet eller helgonens liv skall stämma överens med historiens fakta.

93. I den utsträckning som kan tyckas önskvärd ska hymnerna återställas till sin ursprungliga form, och allt som har en anstrykning av mytologi eller dålig överensstämmelse med kristen fromhet ska tas bort eller förändras. Låt också, när tillfälle ges, andra urval ur psalmskatten införlivas.

94. För att dagen verkligen ska bli helgad, och för att timmarna själva ska kunna reciteras med andlig fördel, är det bäst att var och en av dem bes vid en tidpunkt som närmast motsvarar dess sanna kanoniska tid.

95. Samfund som är skyldiga att ha ett körämbete är skyldiga att fira ämbetet i kör varje dag utöver den konventuella mässan. I synnerhet:

a) Ordinar av kaniker, munkar och nunnor och andra reguljära som enligt lag eller konstitutioner är bundna till körämbeten måste fira hela ämbetet.

b) Domkyrko- eller kollegiala kapitel är skyldiga att recitera de delar av ämbetet som åläggs dem genom allmän eller särskild lag.

c) Alla medlemmar av ovanstående samfund som är i större ordnar eller som är högtidligt bekända, med undantag för lekbröder, är förpliktade att individuellt recitera de kanoniska timmar som de inte ber i kör.

96. Präster som inte är bundna till ämbetet i kör, om de är i större ordnar, är skyldiga att be hela ämbetet varje dag, antingen gemensamt eller individuellt, enligt artikel 89.

97. Lämpliga fall ska definieras av rubrikerna där en liturgisk gudstjänst kan ersätta det gudomliga ämbetet.

I särskilda fall, och av skäligen anledning, kan ordinarier helt eller delvis befria sina undersåtar från skyldigheten att recitera det gudomliga ämbetet, eller omvandla skyldigheten.

98. Medlemmar av varje institut som ägnar sig åt att uppnå fullkomlighet, och som enligt sina stadgar skall recitera någon del av det gudomliga ämbetet, förrättar därigenom Kyrkans offentliga bön.

De förrättar också kyrkans offentliga bön, som i kraft av sina stadgar reciterar vilket kort ämbete som helst, förutsatt att detta är utformat efter mönster av det gudomliga ämbetet och är vederbörligen godkänt.

99. Eftersom det gudomliga ämbetet är kyrkans röst, det vill säga hela den mystiska kropp som offentligt prisar Gud, uppmanas de präster som inte är förpliktade att tjänstgöra i kör, särskilt präster som lever tillsammans eller som samlas för något ändamål, att be åtminstone någon del av det gudomliga ämbetet gemensamt.

Alla som ber om det gudomliga ämbetet, vare sig det är i kör eller gemensamt, bör fullgöra den uppgift som anförtrotts dem så fullkomligt som möjligt: detta gäller inte bara deras sinnens inre hängivenhet utan också deras yttre sätt att fira.

Det är dessutom passande att ämbetet, både i kör och i gemenskap, sjungs när det är möjligt.

100. Själaherdar bör se till att de viktigaste timmarna, särskilt vespren, firas gemensamt i kyrkan på söndagar och de mer högtidliga högtiderna. Och även lekmännen uppmuntras att recitera det gudomliga ämbetet, antingen tillsammans med prästerna, eller sinsemellan, eller till och med var för sig.

101. 1. I enlighet med den månghundraåriga traditionen av den latinska riten skall det latinska språket behållas av präster i det gudomliga ämbetet. Men i enskilda fall har ordinarieprästen befogenhet att bevilja användningen av en folklig översättning till de präster för vilka användningen av latin utgör ett allvarligt hinder för dem att utöva ämbetet på rätt sätt. Den folkliga versionen måste dock vara en som är upprättad i enlighet med bestämmelserna i artikel 36.

2. Den kompetente överordnade har befogenhet att bevilja användningen av folkspråket vid firandet av det gudomliga ämbetet, även i kör, till nunnor och till medlemmar av institut som ägnar sig åt att uppnå perfektion, både män som inte är präster och kvinnor. Versionen måste dock vara godkänd.

3. Varje präst som är bunden till det gudomliga ämbetet uppfyller sin förpliktelse om han ber ämbetet på folkspråket tillsammans med en grupp av de troende eller med dem som nämns i 52 ovan, förutsatt att översättningens text är godkänd.

KAPITEL V

DET LITURGISKA ÅRET

102. Den Heliga Moder Kyrkan är medveten om att hon måste fira sin gudomliga Makes frälsningsverk genom att andäktigt påminna om det på vissa dagar under hela året. Varje vecka, på den dag som hon har kallat Herrens dag, bevarar hon minnet av Herrens uppståndelse, som hon också firar en gång om året, tillsammans med hans välsignade lidande, i den mest högtidliga påskhögtiden.

Inom loppet av ett år uppenbarar hon dessutom hela Kristi mysterium, från inkarnationen och födelsen till himmelsfärden, pingstdagen, och förväntan på det välsignade hoppet och på Herrens ankomst.

Genom att på detta sätt erinra sig återlösningens hemligheter öppnar kyrkan för de troende rikedomerna av sin Herres krafter och förtjänster, så att dessa på något sätt blir närvarande för all framtid, och de troende blir i stånd att gripa tag i dem och bli uppfyllda av frälsande nåd.

103. Vid firandet av denna årliga cykel av Kristi mysterier hedrar den heliga kyrkan med särskild kärlek den heliga Maria, Guds moder, som är förenad med ett oskiljaktigt band till sin Sons frälsningsverk. I henne håller kyrkan upp och beundrar återlösningens yppersta frukt och betraktar med glädje, som i en felfri bild, det som hon själv önskar och helt och fullt hoppas att vara.

104. Kyrkan har också i den årliga cykeln inkluderat dagar till minne av martyrerna och de andra helgonen. Upphöjda till fullkomlighet genom Guds mångfaldiga nåd och redan i besittning av evig frälsning, sjunger de Guds fullkomliga lovsång i himlen och ber för oss. Genom att fira dessa helgons övergång från jorden till himlen förkunnar kyrkan det påskmysterium som uppnåtts i de helgon som har lidit och förhärligats med Kristus; hon framlägger dem för de trogna som föredömen och drar alla till Fadern genom Kristus, och genom deras förtjänster vädjar hon om Guds ynnest.

105. Till sist, under de olika årstiderna och i enlighet med sin traditionella disciplin, fullbordar kyrkan de troendes fostran genom fromma övningar för själ och kropp, genom undervisning, bön och botgöringens och barmhärtighetens gärningar.

I enlighet härmed har det heliga konciliet funnit det lämpligt att förordna följande.

106. Enligt en tradition som gått i arv från apostlarna och som har sitt ursprung från själva dagen för Kristi uppståndelse, firar kyrkan påskens mysterium var åttonde dag; Med goda skäl bär detta alltså namnet på Herrens dag eller söndag. Ty på denna dag måste Kristi trogna komma samman till en och samma plats, så att; Genom att höra Guds ord och delta i eukaristin kan de påminna sig Herren Jesu lidande, uppståndelse och förhärligande och tacka Gud som "har fött dem på nytt genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda till ett levande hopp" (1 Petr. 1:3). Därför är Herrens dag den ursprungliga högtidsdagen, och den bör föreslås för de troendes fromhet och läras ut till dem, så att den i själva verket kan bli en dag av glädje och frihet från arbete. Andra högtider, om de inte är av största betydelse, skall inte ha företräde framför söndagen, som är grunden och kärnan i hela det liturgiska året.

107. Det liturgiska året skall revideras så att de traditionella sederna och disciplinen vid de heliga högtiderna bevaras eller återställs för att passa den moderna tidens förhållanden. Deras särart måste bevaras, så att de på ett tillbörligt sätt ger näring åt fromheten hos de troende som hyllar den kristna återlösningens mysterier och framför allt påskens mysterium. Om vissa anpassningar anses nödvändiga på grund av lokala förhållanden, skall de göras i enlighet med bestämmelserna i artiklarna 39 och 40.

108. De troendes sinnen måste i första hand riktas mot Herrens högtider, där frälsningens mysterier firas under årets lopp. Därför skall den som är rätt i tiden ges det företräde som är dess tillbörligt framför helgonens högtider, så att hela kretsloppet av frälsningens mysterier kan erinras på lämpligt sätt.

109. Fastan har en dubbel karaktär: i första hand genom att påminna om eller förbereda sig för dopet och genom botgöring gör den de troende, som mer flitigt hör Guds ord och ägnar sig åt bön, benägna att fira påskens mysterium. Denna dubbla karaktär måste framhävas mer både i liturgin och i den liturgiska katekesen. Därför:

a) Man skall i större utsträckning använda sig av de dopfunktioner som är utmärkande för fastetidens liturgi; En del av dem, som brukade blomstra i forna dagar, kommer att återställas på det sätt som kan tyckas gott.

b) Detsamma skall gälla för de botgörande elementen. När det gäller undervisning är det viktigt att inpränta i de troendes sinnen inte bara de sociala konsekvenserna av synden, utan också den essens av botens dygd som leder till avsky för synden som ett brott mot Gud; Kyrkans roll i botgöringen får inte förbises, och folket måste uppmanas att be för syndare.

110. Under fastan bör boten inte bara vara intern och individuell, utan också extern och social. Utövandet av botgöring bör främjas på sätt som är möjliga i vår egen tid och i olika regioner, och i enlighet med de troendes omständigheter. Den bör uppmuntras av de myndigheter som nämns i artikel 22.

Men låt påskfastan hållas helig. Låt den firas överallt på långfredagen och, där det är möjligt, förlängas under hela påsklördagen, så att uppståndelsesöndagens fröjder kan uppnås med ett upplyft och klart sinne.

111. Helgonen har traditionellt hedrats i kyrkan och deras autentiska relikier och bilder har hållits i vördnad. Ty helgonens högtider förkunna Kristi underbara gärningar i hans tjänare och visa de trogna passande exempel att efterlikna dem.

För att inte helgonhögtiderna skulle ha företräde framför de högtider som firar frälsningens själva mysterier, bör många av dem lämnas att firas av en särskild kyrka eller nation eller familj av religiösa. Endast de bör utsträckas till den universella kyrkan som hedrar minnet av helgon som verkligen är av universell betydelse.

KAPITEL

VI SAKRAL MUSIK

112. Den universella kyrkans musikaliska tradition är en skatt av ovärderligt värde, till och med större än någon annan konstform. Det främsta skälet till denna överlägsenhet är att den, som helig sång förenad med orden, utgör en nödvändig eller integrerad del av den högtidliga liturgin.

Den Heliga Skrift har i sanning lovprisat den heliga sången, och detsamma kan sägas om kyrkofäderna och de romerska påvarna, som på senare tid, ledda av den helige Pius X, mer exakt har förklarat den heliga musikens ministeriella funktion i Herrens tjänst.

Därför måste den sakrala musiken betraktas som så mycket heligare i samma mån som den är närmare förbunden med den liturgiska handlingen, vare sig den ger bönen en glädje, främjar enhet i sinnena eller ger större högtidlighet åt de heliga riterna. Men kyrkan godkänner att alla former av sann konst har de nödvändiga egenskaperna och upptar dem i gudsdyrkan.

Följaktligen förordnar det heliga konciliets, i enlighet med den kyrkliga traditionens och disciplinens normer och föreskrifter och med hänsyn till den sakrala musikens syfte, vilket är Guds ära och de troendes helgelse, följande.

113. Den liturgiska gudstjänsten får en ädlare form när gudstjänsterna högtidligt firas i sång, med hjälp av heliga tjänare och med aktivt deltagande av folket.

I fråga om det språk som skall användas skall bestämmelserna i artikel 36 iakttas. för mässan, artikel 54; för sakramenten, artikel 63; för det gudomliga ämbetet. § 101.

114. Den sakrala musikens skatt ska bevaras och vårdas med stor omsorg. Körer måste flitigt främjas, särskilt i katedralkyrkor; Men biskopar och andra själaherdar måste anstränga sig för att se till att hela de troendes kropp kan bidra med det aktiva deltagande som rätteligen är deras, enligt artiklarna 28 och 30.

115. Stor vikt bör fästas vid undervisning och utövande av musik i seminarier, i novitiat och studiehäus för ordensfolk av båda könen, och även i andra katolska institutioner och skolor. För att förmedla denna undervisning skall lärarna noggrant utbildas och ges ansvaret för undervisningen i sakral musik.

Det är också önskvärt att grunda högre institut för sakral musik närhelst detta kan göras.

Kompositörer och sångare, särskilt pojkar, måste också få en genuin liturgisk utbildning.

116. Kyrkan erkänner den gregorianska sången som särskilt lämpad för den romerska liturgin: därför bör den, allt annat lika, ges en framträdande plats i de liturgiska gudstjänsterna.

Men andra slag av sakral musik, särskilt polyfoni, är på intet sätt undantagna från det liturgiska firandet, så länge de överensstämmer med den liturgiska handlingens anda, såsom den fastställs i artikel 30.

117. Den typiska upplagan av böckerna med gregoriansk sång ska fullbordas; och en mer kritisk utgåva kommer att förberedas av de böcker som redan publicerats efter restaurationen av S:t Pius X.

Det är också önskvärt att en upplaga utarbetas med enklare melodier, för användning i små kyrkor.

118. Folkets religiösa sång skall främjas på ett intelligent sätt, så att de troendes röster i andakt och heliga övningar, liksom under liturgiska gudstjänster, kan ljuda i enlighet med rubrikernas normer och krav.

119. I vissa delar av världen, särskilt missionsländer, finns det folk som har sina egna musikaliska traditioner, och dessa spelar en stor roll i deras religiösa och sociala liv. Av denna anledning måste tillbörlig vikt fästas vid deras musik, och den skall ges en lämplig plats, inte bara för att forma deras inställning till religionen, utan också för att anpassa dyrkan till deras medfödda geni, som antyds i artiklarna 39 och 40.

När missionärer får utbildning i musik bör därför alla ansträngningar göras för att se till att de blir kompetenta att främja dessa folks traditionella musik, både i skolorna och i heliga gudstjänster, så långt det är praktiskt möjligt.

120. I den latinska kyrkan bör piporgeln hållas högt, eftersom den är det traditionella musikinstrumentet som ger en underbar glans till kyrkans ceremonier och mäktigt lyfter upp människans sinne till Gud och till högre ting.

Men även andra instrument kan tillåtas för användning vid gudsdyrkan, med den behöriga territoriella myndighetens vetskap och samtycke, i enlighet med artiklarna 22, 52, 37 och 40. Detta kan emellertid endast göras under förutsättning att redskapen är lämpliga, eller kan göras lämpliga, för heligt bruk, överensstämmer med templets värdighet och verkligen bidrar till de trofastas uppbyggelse.

121. Tonsättare, fyllda av den kristna andan, bör känna att deras kallelse är att odla den sakrala musiken och öka dess förråd av skatter.

Må de producera kompositioner som har de kvaliteter som är utmärkande för äkta sakral musik, och som inte begränsar sig till verk som endast kan sjungas av stora körer, utan som också sörjer för de små körernas behov och för ett aktivt deltagande av hela församlingen av de troende.

De texter som är avsedda att sjungas måste alltid vara i överensstämmelse med den katolska läran; I själva verket bör de huvudsakligen hämtas från den Heliga Skrift och från liturgiska källor.

KAPITEL VII

SAKRAL KONST OCH SAKRALA INVENTARIER

122. Med rätta anses de sköna konsterna räknas till de ädlaste aktiviteterna i människans geni, och detta gäller särskilt den religiösa konsten och dess högsta prestation, som är den heliga konsten. Dessa konstarter är till sin natur inriktade på Guds oändliga skönhet som de på något sätt försöker skildra genom människohänders verk. de uppnår sitt syfte att åter vinna Guds lov och ära i samma mån som de är desto mer uteslutande inriktade på det enda målet att andäktigt vända människornas sinnen mot Gud.

Den heliga Moder Kyrkan har därför alltid varit de sköna konsternas vän och har alltid sökt deras ädla hjälp, med det särskilda syftet att allt som är avskilt för att användas i gudstjänsten skall vara verkligt värdigt, passande och skönt, tecken och symboler för den övernaturliga världen, och för detta ändamål har hon utbildat konstnärer. I själva verket har kyrkan, på goda grunder, alltid förbehållit sig rätten att döma över konsten, och avgöra vilka av konstnärernas verk som är i överensstämmelse med tro, fromhet och omhuldade traditionella lagar, och därmed lämpade för heligt bruk.

Kyrkan har varit särskilt noga med att se till att heliga inventarier på ett värdigt och vackert sätt ska tjäna gudsdyrkans värdighet, och har medgett förändringar i material, stil eller ornament som föranletts av de tekniska konsternas framsteg med tiden.

Därför har det behagat kyrkofäderna att utfärda följande dekret i dessa frågor.

123. Kyrkan har inte antagit någon särskild konststil som sin egen; Hon har tillåtit stilar från alla perioder i enlighet med folkens naturliga talanger och omständigheter och de olika riternas behov. På så sätt har hon under århundradenas lopp skapat en konstskattkammare som måste bevaras mycket omsorgsfullt. Våra egna dagars konst, som kommer från alla raser och regioner, ska också ges fritt spelrum i kyrkan, förutsatt att den pryder de heliga byggnaderna och de heliga riterna med tillbörlig vördnad och ära. därigenom är den i stånd att bidra med sin egen röst till den underbara kör av lovprisning till den katolska trons ära, som sjöngs av stora män i gångna tider.

124. Ordinarie, genom den uppmuntran och ynnest de visar konsten som verkligen är helig, bör sträva efter ädel skönhet snarare än bara överdådig uppvisning. Denna princip skall också gälla i fråga om heliga skrudar och prydnader.

Må biskoparna omsorgsfullt avlägsna från Guds hus och från andra heliga platser de verk av konstnärer, som är motbjudande för tron, moralen och den kristna fromheten, och som kränker den sanna religiösa känslan antingen genom fördärvade former eller genom brist på konstnärligt värde, medelmåttighet och anspråk.

Och när kyrkor skall byggas, bör man se till att de är lämpliga för att fira liturgiska gudstjänster och för de troendes aktiva deltagande.

125. Seden att sätta upp heliga bilder i kyrkorna för att de skall vördas av de troende måste upprätthållas. Icke desto mindre bör deras antal vara måttligt och deras relativa positioner bör återspegla rätt ordning. Ty i annat fall kan de skapa förvirring bland det kristna folket och främja hängivenhet för tvivelaktig ortodoxi.

126. När lokala ordinarier dömer om konstverk ska de höra stiftets kommission för sakral konst och, om så behövs, även andra som är särskilt sakkunniga, och de kommissioner som avses i artiklarna 44, 45 och 46.

Ordinaries måste vara mycket noga med att se till att heliga inventarier och värdefulla verk inte avyttras eller skingras; Ty de är prydnader i Guds hus.

127. Biskoparna bör ägna särskild uppmärksamhet åt konstnärerna för att ingjuta i den heliga konstens och den heliga liturgins anda. Detta kan de göra personligen eller genom lämpliga präster som är begåvade med kunskap och kärlek till konst.

Det är också önskvärt att skolor eller akademier för sakral konst grundas i de delar av världen där de skulle vara till nytta, så att konstnärer kan utbildas.

Alla konstnärer som drivna av sina talanger önskar tjäna Guds ära i den heliga kyrkan, bör alltid komma ihåg att de ägnar sig åt ett slags helig imitation av Gud, Skaparen, och att de sysslar med verk som är avsedda att användas i katolsk gudstjänst, för att bygga upp de troende och för att främja deras fromhet och deras religiösa bildning.

128. Vid sidan av den revision av de liturgiska böckerna som föreskrivs i artikel 25 skall det ske en snar revision av de kanoniska och kyrkliga stadgar som reglerar tillhandahållandet av materiella ting som ingår i den heliga gudstjänsten. Dessa lagar hänför sig särskilt till det värdiga och välplanerade uppförandet av heliga byggnader, formen och konstruktionen av

altare, adeln, placeringen och säkerheten i det eukaristiska tabernaklet, dopkappellets värdighet och lämplighet, den rätta ordningen av heliga bilder, utsmyckningar och skrudar. Lagar som verkar mindre lämpade för den reformerta liturgin ska bringas i harmoni med den, eller också ska de avskaffas. Och alla som är till hjälp ska behållas om de redan används, eller införas där de saknas.

Enligt normen i artikel 22 i denna konstitution har biskoparnas territoriella organ befogenhet att anpassa sådana saker till behoven och sedvänjorna i sina olika regioner. Detta gäller särskilt materialen och formen för heliga möbler och skrudar.

129. Under sina filosofiska och teologiska studier ska prästerna undervisas om den heliga konstens historia och utveckling och om de sunda principer som styr framställningen av dess verk. Som en följd av detta kommer de att kunna uppskatta och bevara kyrkans vörnadsvärda monument och vara i stånd att genom goda råd hjälpa konstnärer som är sysselsatta med att producera konstverk.

130. Det är lämpligt att användningen av pontifikal förbehålls de kyrkliga personer som har biskoplig rang eller någon särskild jurisdiktion.

TILLÄGG

EN DEKLARATION FRÅN VATIKANENS ANDRA EKUMENISKA KONCILIUM OM REVIDERING AV KALENDERN

Det andra ekumeniska heliga konciliet i Vatikanen, som erkänner betydelsen av de önskemål som uttryckts av många angående tilldelningen av påskhögtiden till en fast söndag och om en oföränderlig kalender, efter att noggrant ha övervägt de effekter som skulle kunna bli följden av införandet av en ny kalender, förklarar följande:

1. Det heliga rådet skulle inte ha något att invända om påskhögtiden tilldelades en särskild söndag i den gregorianska kalendern, förutsatt att de som den kan beröra, särskilt de bröder som inte står i gemenskap med den apostoliska stolen, ger sitt samtycke.
2. Det heliga rådet förklarar likaledes, att det icke motsätter sig strävanden, som äro avsedda att införa en evig kalender i det borgerliga samhället.

Men bland de olika system som föreslås för att stabilisera en evig kalender och införa den i det borgerliga livet, har kyrkan inget att invända mot endast de system som behåller och skyddar en sjudagarsvecka med söndagen, utan att införa några dagar utanför veckan, så att veckoföljden kan lämnas intakt. om det inte är fråga om de mest allvarliga skälen. Om dessa skall den apostoliska stolen döma.

ANTECKNINGAR

- [1] Hemligheten med den nionde söndagen efter pingsten.
- [2] Jfr *Hebr.* 13:14.
- [3] Jfr *Ef.* 2:21-22.
- [4] Jfr *Ef.* 4:13.
- [5] Jfr *även.* 11:12.
- [6] Cf. *John* 11:52.
- [7] Cf. *John* 10:16.
- [8] Jfr *Is.* 61:1; *Lukas* 4:18.
- [9] Den helige Ignatius av Antiokia, *Till efesierna*, 7, 2.
- [10] Jfr 1 *Tim.* 2:5.
- [11] *Sacramentarium Veronese* (utg. av Mohlberg), n. 1265; Jfr även n. 1241, 1248.
- [12] Påskförord till det romerska missalet.
- [13] Bön före den andra lektionen till påskafton såsom den var i det romerska missalet före stilla veckans återupprättelse.
- [14] Jfr *Mark* 16:15.
- [15] Jfr *Apostlagärningarna* 26:18.
- [16] Jfr *Rom.* 6:4; *Ef.* 2:6; *Överste* 3:1; 2 *Tim.* 2:11.
- [17] Cf. *John* 4:23.
- [18] Jfr 1 *Kor.* 11:26.
- [19] Tridentinska konciliet, session XIII, *dekret om den heliga eukaristin*, c.5.
- [20] Tridentinska konciliet, session XXII, *Läran om det heliga mässoffret*, c. 2.
- [21] Jfr S:t Augustinus, *Tractatus in Ioannem*, VI, n. 7.
- [22] Jfr *Upp.* 21:2; *Överste* 3:1; *Hebr.* 8:2.
- [23] Jfr *Fil.* 3:20; *Överste* 3:4.
- [24] Jfr *Joh* 17:3; *Lukasevangeliet* 24:27; *Apostlagärningarna* 2:38.
- [25] Jfr *Matt.* 28:20.
- [26] Nattvarden efter kommunionen för påskdagens båda mässor.
- [27] Insamling av mässan för tisdagen i påskveckan.
- [28] Jfr 2 *Kor.* 6:1.

- [29] Jfr *Matt.* 6:6.
- [30] Jfr 1 *Thess.* 5:17.
- [31] Jfr 2 *Kor.* 4:10-11.
- [32] Hemlighet för måndagen i pingstveckan.
- [33] Den helige Cyprianus, *Om den katotiska kyrkans enhet*, s. 7; jfr brev 66, n. 8, 3.
- [34] Jfr Tridentinska konciliets session XXII, *Läran om det heliga mässoffret*, c. 8.
- [35] Jfr den helige Ignatius av Antiokia, *Till smyrnierna*, s. 8; *Till magnesianerna*: 7; *Till Filadelfiaborna*: 4.
- [36] Jfr S:t Augustinus, *Tractatus in Ioannem*, VI, n. 13.
- [37] Romerska breviariets Corpus Christi-festen, andra vespren, antifon till Magnificat.
- [38] Jfr S:t Cyril av Alexandria, *Kommentar till Johannesevangeliet*, bok XI, kap. XI-XII: Migne, *Patrologia Graeca*, 74, 557-564.
- [39] Jfr 1 *Tim.* 2:1-2.
- [40] Session XXI den 16 juli 1562. *Läran om nattvarden under båda arterna*, kap 1-3: *Concilium Tridentinum. Diariorum, Actorum, Epistolarum, Tractatum nova collectio* ed. Soc. Goerresiana, tome VIII (Freiburg i Br., 1919), 698-699.
- [41] Konciliet i Trent, session XXIV, den 11 november 1563, *om reformen*, kap. I. Jfr den romerska ritualen, avdelning VIII, kap. II, n. 6.
- [42] Jfr *Ef.* 5:19; Kol 3:16.